

Očitno državno izpraševanje gojzdnarjev ali borštinarjev v Ljubljani.

(Dalje.)

Vsi sklepi se storijo od preskušnikov po večini glasov, in, ako zadnji sklep govori, da preskušene ni dober za samostojnega borštnika vajda, — spričala ne dobi; pa zna o enim letu zopet, po tem pa nikdar več, preskušnjo ponoviti.

Kader bodo tri leta pretekle, in se bodo te preskušnje že v vsakim poglavitnem mestu gori imenovanih treh kronovin spolnile, ne bo za naprej po minist. ukazu 16. prosenca 1850 nobeden v cesarskih borštih službe borštnika vajda zadobiti mogel, ki ne bo spričala čez državno borštvo preskušnjo imel, — če se že zdaj v taki službi ne znajde. —

Ako bi se po ti postavi zvesto ravnalo, to je, da bi preskušniške komisije spričala po vesti dajale in se za samostojne cesarske borštne službe samo taki izvolili, kateri so imenovane spričala dobili, bodo za naprej cesarski boršti bolj na noge prišli; — pa tudi privatni lastniki velikih borštov se bodo ogibali, vajdo svojih borštov komu zaupati, ki ne bi bil državne borštne preskušnje dobro obstal. Sčasoma bi bilo prav, da bi se ukaz ministerstva od 16. prosenca 1850 čez vse samostojne gojzdnarske službe v vsih takih borštih razširil, iz katerih ljudstvo potrebne gojzadne pridelke zadobiti more, ali pa, kateri bi se na hribih, gorah, stermih bregih i. t. n., za blagor polja in človeških zeliš obvarovati morali, kakor je bilo že zgoraj v drugi odstavi rečeno. Če se od sodnikov, advokatov, zdravnikov i. t. n. terja, da se morajo posebnim preskušnjam podvreči, poprej kakor svoje službe nastopijo; zakaj bi gojzdnarji takih za blagor okrajne ali celo cele dežele potrebnih borštov se enaki preskušnji podvreči ne morali? — Krivo sodbo visokeji sodnik zopet popravi — v nič djane boršte pa človeška moč dostikrat celo nič več popraviti ne zamore!

Perva taka borštna preskušnja je bila v Ljubljani, od 2. do 6. grudnia 1850, kakor so „Novice“ že v 30. listu p. l. povedale, kterimu oznanilo samo to dostavimo: da g. Engelthaler ni h preskušnji prišel.*) de je tedaj njegov namestnik, g. Fiedler iz Idrije, za tretjiga preskušnjika pristopil; — de so se štirje gospodje h preskušnji oglasili, pa le trije — (vsi Bohemci, — dva na Štajarskim, eden na Krajnskem, dva v samostojnih privatnih borštih službah, eden v cesarski borštni službi) — od kronovinskiga poglavarstva h preskušnji perpušeni bili.

(Konec sledi.)

Misli o Knaffelnovih šolskih zavodih za Krajnce.

Znano je, da je naš blagi rojak slavniga spomina, g. Knaffel, po svoji smerti veliko šolskih zavodov (štifting) ustanovil z namenom, da naj jih uživajo izverstni učenci iz Krajnskiga o višjih šolah. In zares! veliko Krajncam na Dunaji so bili in so še ti zavodi nar večji podpora o njih učbenih létih.

Nas pa je že večkrat misel obhajala, poprašati: ali je rajni g. Knaffel v svojim zavodnim pismu te zavode razločno le Dunajskim učencem Krajnskiga naroda namenil, ali morebiti o tem ni nič gotoviga ustanovil? Verjetno smo scer zvedili, da v ustanovitnim pismu ne stoji določno, da le Krajnci, ki so na Dunaji v višjih šolah, zamorejo teh zavodov deležni biti. Vunder, dokler tega popolnoma gotovo ne vémo, se ne prederznemo terditi, da je brez dvombe tako.

*) Zakaj ne, se ne vé.

Ako je pa temu tako, da rajni g. vstanovnik ni teh zasodov določno za Dunaj ustanovil, bi prosili, da bi tisti gospodje, kterim je delitev imenovanih zavodov izročena, slavnemu ministerstvu úka to važno zadevo v presojo predložili: ali bi se ne dalo primerno število Knaffelnovih zavodov Krajncam na Graškem vseučelišu nakloniti?

Zakaj pa Krajncam ravno na Graškem vseučelišu, zakaj ne tudi drugod? bo marsikdo morebiti vprašal.

Zató — po naših mislih — ker se ne smemo oporóki blaziga g. Knaffelja odtegniti, ampak daritelja voljo spoštovati. Rajni Knaffel je ustanovil svoje zavode izverstnim Krajnskim učencem na višjih šolah (učencem pravoslovja in zdravništva, ako se ne motimo), tedaj se ne morejo nižjim šolam nakloniti. Ali tudi še v družih mestih so višji šole, zakaj naj se tedaj ravno Graškem učencem naklonijo? Zato, ker je volja rajniga g. Knaffelja gotovo ta bila, tistim Krajncam te zavode podariti, ki svoj učbeni poklic nar bolj popolnoma spolnejo. To pa mi, in z nami več družih mož, takole mislimo.

Potem, ko je up vseučeliša za slovenske kronovine v Ljubljani žalibog! po vodi splaval, je ministerstvo ustanovilo za nektare pravoslovne uke slovenske stolice v Gradcu, in trije rodoljubni g. učenci so prevzeli to nalogo! Pravoslovce, ki mislijo po dokončanih šolah kadaj na Krajnskem vradniki biti, je že šolskiga podúka v mnogih pravoslovskih rečeh v slovenskim jeziku neobhodno potreba, da, vajeni obéh jezikov, bojo zamogli vradne opravila tudi v slovenskim jeziku rečno opravljati. Če je kaj očitno dokazalo potrebo znanosti slovenskiga vradniga jezika, so pokazale to javne obravnave prvih porotnih sodb na Krajnskem. O tem ni zdaj clo nobene dvombe več.

Ker pa se na nobenim drugim vseučelišu v slovenskim jeziku pravoslovni uki ne razkladajo, je jasno, da na Graškem vseučelišu dandanašnji učenec pravoslovja svoj poklic nar popolniši izpolne, da bo zamogel, dokončavši šolsko učbo, tak vradnik biti, kakoršniga država in dežela sedanji čas terja. In to je bil gotov namen našiga blaziga rojaka pri ustanovitvi imenovanih zavodov.

Naj se spolne! Radi bojo potem naši rojaki v Gradcu šli, ker jim bo upanje, zavodov deležni biti, kakor jih zdaj veliko — v prevelikim upu do te podpore — na Dunaj gré.

Ker pa mende volja g. Knaffelja ni bila, le pridne učence pravoslovja obdarovati, temuč tudi učence zdravništva, bi se primerno število zavodov za te odločiti móгло, brez ozíra ali so na Dunajskim ali Pražkim vseučelišu, ako so le v učbi izverstni.

Le tako mislimo, se bo volja našiga rajniga domorodca spolnila, če — kar še enkrat ponovimo — v zavodnim pismu niso zavodi določno Dunaju namenjeni.

Naj gospodje, ki imajo o ti važni zadevi veljavno besedo, blagovoljno te misli v pretres vzamejo in po ravnopravnosti sklenejo.

Da je v naših šolah rečniga poduka treba.

Poprašajte stariše po kmetih, zakaj da ne dajo svojih otrók v šole? in slišali boste mnogoterih izgovorov, kteri ne izvirajo ravno vsi iz nevednosti starišev, temuč tudi iz tega, da prosto ljudstvo ne razvidi prave koriste (praviga dobička) iz šol, kakor so dan današnji pri nas. Mladina se ne uči v šolah tako, kakor bi se imela, da bi pravo veselje imela do šole, in da bi to, česar se je učila, tudi šolo zapustivši, v do-

brim spominu in za rabo v vsakdanjim življenju ohranila. Vsiga tega je sedanji podúk kriv, ki le pamet njezne mladine obtežuje, njih občutke pa praznovati pustí, ali zdrugimi besedami: formalnost se obdeluje, rečnost pa v nemar puša.

To so že zdavnej imenitni šolniki spoznali, in slavni Slovan Komensky je bil mende prvi, ki je potrebo rečniga poduka (vidljiviga poduka, Anschauungs-Unterricht) dokazal, kteriga po tem mnogo izvedenih mož, kakor Pestalocci, Diesterweg, Mager, Herbart i. t. d. priporočuje. Pestalocci resnico govori, ko pravi: „ako hoče človek kaj popolnoma razumeti, mu mora vidljivost na pomoč priti, — tedaj je pri šolskim poduku mladosti neobhodno potreba, da otrok vse to vidi, kar ima s pametjo zapopasti. Poglejmo v naše šole, ko pride otroče v šolo — brez vsiga drugiga razbistrenja njegove pameti se mu začno mertve čerke v glavo vbijati, da zgubi vse veselje do šole.*) In takó gré v šolah naprej. Formalnost se pestje, dúh pa dremlje, — po končanju šol se je formalnost hitro izkadila, duh pa je popolnoma zaspal! Od tod malo veselje otrok do šol — od tod malo zaupanje prostiga ljudstva do šol: od tod tožbe, da se otroci v šolah malo naučé! Kar prosto ljudstvo govori, poterdi tudi slavni Diesterweg od uče, kteri rečnosti (vidljivosti) manjka.

Čas je tedaj, da se v ljudskih šolah formalnosti slovó da, in vpelje rečni podúk. Vitesl. Ž.

Nekaj iz „Vesne.“

(Konec.)

„Da je slovenski jezik bolj popolnoma postal, so posebno pripomogle mnogobrane „Novíce“, ktere ravno 9. léto nastopijo, in pa Vertovec, kteri je ravno tako izverstin kakor ploden spisatelj kmetijskih rečí.“

„Pravniško imenoslovje so doverševali Cigale, urednik „državniga zakonika“ v slovenskim jeziku, — prerano umerli Mažgon in pa dr. Bučar, ministerialni koncipist in sourednik državniga zakonika v slovenskim jeziku, potem dr. Lehman, dr. Krajnc, dr. Škedel, dr. Gostiša, in pa J. Navratil, urednik „Vedeža“ in pa spisatelj slovenske slovnice, ki je ravno zdaj na svitlo prišla in ima poseben ozir na sodniški jezik.“

„In če prištejemo k tem delam še dela imenitnih gospodov, ki zunaj naše kronovine prebivajo, dr. Mikložiča, Janežiča, dr. Muršeca in drugih, — kdo bo po tem vendar še tako slep, da bo terdil, da slovenski jezik ni izobražen! — Ozrimo se verh tega še na hvalno in nad méro zaslužno prizadevanje slavyanskiga društva v Terstu, kakor tudi na prizadevanje slovenskiga društva v Ljubljani, in poprašajmo se: ali nimajo v tem ljudje, kteri si prizadevajo Slovencem jezik, slovstvo in nazvitek ovirati, dosti priložnosti svojo zmoto spoznati. Zakaj le nevednost mora biti uzrok takih napčnih misel in takih krivih presojs.“

Toliko pové prvi list „Vesne“. Drugi pot kaj več, ako bo — dopisatelju K. dopadlo. Lovre Pintar.

Novičar iz Krajskiga.

Iz Ljubljane. Koliseum v Ljubljani ima veliko prijatlov, pa mu tudi sovražnikov ne manjka, kakor vsaki reči na svetu. Če pa premislimo, koliko vojakov (soldatov) je o poslednjih 3 létih pod streho te hiše stanovalo, se bo jasno pokazala dobrota koliseuma za Ljubljano, ker številke so sploh nar gotovši

dokazi tudi nevernim Tomažem. Od vsih svétih 1847 noter do konca léta 1850 je stanovalo v koliseumu 104 nadčastnikov (Stabsofficiere), 5496 pa častnikov (Offiziere), družih vojakov pa 1 milijon in 293,041 — in scer od vsih svétih 1847 do vsih svétih 1848 jih je bilo 89221, — o ravno ti dóbi léta 1849 jih je bilo 955,911, v létu 1850 pa 247,909. Da pri takim silnim številu popotnikov ne more biti ravno vse, kakor iz škatljice vzeto, bo tudi vsak previden človek lahko razumel. — Odbor kmetijske družbe v Ljubljani je z veseljem zvedil, de so gosp. udje kmetijske družbe, stanujoči v pedružnici Kerško-Kostanjeviški o zboru 25. svečana po večini glasov izvolili za predsednika te podružnice g. Ferdinanda Trenca, posestnika gradú v Draškovecu, — za odbornike pa g. Antona A. grofa Auersperga, posestnika gradú v Šrajb. Turnu, g. tehanta Andreja Svetlin-a v Leskovcu, g. fajmoštra Jočefa Grablovic-a v Št. Jerneji, in g. posestnika Franceta Kalin-a v Kostanjevici. — Gosp. tehant Vovk, predsednik Metliške kmet. podružnice, si na vso moč prizadeva, v svojim okraju rejo murbinih dreves in pridelovanje svile (žide) na visoko stopnjo spraviti. To spričuje razširjena murbo- in sviloreja ondi. Naročil je g. tehant pri kmetijski družbi zase proti plačilu zopet 3000 murb; zraven pa je tudi prosil, de naj bi jih nekoliko brez plačila manj premožnim in pridnim kmetam njegove podružnice podarila. Rada bo podarila družba 3000 murb v ta namen. Gotovo so ti-stimožje, ki na Dolenskim réjo murb pomnožujejo, pravi dobrotniki njih domovine čislati, kterih zasluge bojo še le nasledniki popolnoma spoznali. — Za gotovo smo zvedili, de nadzornik naših ljudskih šol g. Dr. Močnik ima vse hvale vredno misel, kolikor se bo le dalo, uk sadjoreje po ljudskih šolah na kmetih vpeljati. S to mislijo se vjema prav lepo prošnja kmetijske družbe do našiga g. dežel'niga poglavarja za vpeljanje šolske postave, po kteri naj bi prihodnjič vsak učiteljski pripravnik primoran bil, eno léto uka iz sadjoreje se vdeležiti. V Gradci je že ta dobrotljiva postava vpeljana; zakaj, če hoče učitelj na deželi učenik sadjoreje biti, se je mora poprej sam učiti. — Krasni bali Slovanov na Dunaji niso le skupšine veselja, temuč tudi milodarne naprave; kar namreč čez stroške ostane, se podari blagim namenam. Tudi slovenskiga društva v Ljubljani verli bratje nikdar ne pozabijo. 26. svečana je prejel odbor slov. društva 100 gold. s sledečim dopisam: „Slavni odbor! Misel, ki so jo bile „Novice“ sprožile, da bi se slovenska matica za izdajo koristnih bukev napravila, je na Dunaju bivajočim Slavjanom močno dopadla, in želeti bi bilo, da bi se rodoljubi od vsih strani hitro dela poprijeli, jo izpeljati. Odbor za letašni slavyanski bal je torej sklenil od denarjev, kar jih je čez stroške ostalo, tudi nekaj k temu nameniti in je podpisanima odbornikama naročil, slavnemu slovenskemu društvu v Ljubljani priloženih 100 gold. s tim namenom poslati, da naj bi se za zalog matice porabili. Če bi pa za sedaj ne bilo upanja takošno matico vstanoviti, bi bila naša želja, naj slovensko društvo v Ljubljani od teh sto gold. 60 goldinarjev za svoje slovstvene namene oberne, ostalih 40 gold. pa Celjovškemu berilnemu društvu prepustí. To imava čast slavnemu odboru sporočiti. Bog živi Slovence!“

Stiepan Pejaković, odbornik slav. bala.

Jože Kapler, slovenski odbornik za slav. bal.

Iz Šmartna pod sv. Joštam 3. marca. Pretečeno saboto zvečer o pol desetih nas je rudečkasta svitlost daljniga požara plašila. Precej močna burja jo je za več turnov visoko proti jasnim nebu gnala in proti zapadu krivila. Še per nas ni znano, kje in kolikšno škodo de je ta požar naredil. Vidilo se je od nas, ka-

*) Podučna knjižica o tem predmetu je prišla v Gradcu 1849 na svitlo, pod naslovom: »Der Anschauungs-Unterricht von Josef Schellhammer. Velja 12 kr. Vred.